

ದುಂಪರಾಸೈ ಮುಂಗಾರಿನ ಮುಗುಳು

ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಗೆ ಮೈಚೆಲ್ಲಿ ನಗು
ಸೂಸುವ ಈ ಕಾನನ ಸುಂದರಿ,
ಚಿಲುವಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತನ್ನ ಔಷಧೀಯ
ಗುಣಗಳಿಗೂ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಕಡುಕೇಸರಿ
ಬಣ್ಣದ ದುಂಪರಾಸೈ, ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣ
ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ
ರೂಪಸಿ.

■ ಶಶಿಧರಸ್ವಾಮಿ ಆರ್. ಹಿರೇಮಠ

ಸೋಮೇಶ್ವರ ವನ್ಯಜೀವಿ ಅಭಯಾರಣ್ಯದ ಕಾಡಂಚಿನ ರಸ್ತೆ ಬದಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಜಿಟಿಜಿಟಿ ಮಳೆ. ಒದ್ದೆ ನೆಲ. ತಟ್ಟುಗುಟ್ಟುವ ಮಳೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಷಾಢ ಗಾಳಿಯೂ ಸೇರಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಕೊಡೆ ಉಲ್ಲಾ ಮಲಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸಂಭಾಳಿಸುವ ಉಸಾಬರಿ ಬಿಟ್ಟು, ಮಡಚಿ ಬ್ಯಾಗಿಗೆ ತುರುಕಿದೆ. ಹಾದಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಾ ಸಾಗಿದೆ.

ರಸ್ತೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅರಳಿನಿಂತ ವನಸುಮಗಳು ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಯಾಮೆರಾ ಮೂಲಕವೇ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಸಾಗುತ್ತಾ, ಒಂದು ಇಕ್ಕಟಾದ ಜಾಗು ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕೇಸರಿ ವರ್ಣದ ಹೂಗೊಂಚಲು ಗಾಳಿಗೆ ತಲೆದೂಗುತ್ತಾ ಬಲು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕ್ಯಾಮೆರಾದಲ್ಲಿ ಆ ಹೂವಿನ ಚಿತ್ರ ಕ್ಲಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಅದರ ತಳದ ಇನ್ನೊಂದು ಟೊಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಗಳಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವುಗಳ ಫೋಟೋಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಆ ಹೂ ಗಿಡವೇ 'ದುಂಪರಾಸೈ'.

ದುಂಪರಾಸೈಯನ್ನು 'ಕಾಡು ರಾಸೈ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ 'ಸ್ಟಾಲ್ಕೆಸ್ ಸ್ವಾನ್ ಫ್ಲವರ್' (Stalkless Swan Flower) ಎಂದು ಕರೆದು, ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ 'ಗ್ಲೋಬ್ಬಾ ಸೆಸಿಲಿಫ್ಲೋರಾ' (Globba sessiliflora) ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಜಿಂಗಿಬೆರೇಸಿ' (Zingiberaceae) ಶುಂಠಿ ಸಸ್ಯ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಇದು ಸೇರಿದೆ.

ಇದು ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಯುವ, ಸಣ್ಣ ಬೇರು-ಕಾಂಡ ಅಥವಾ ಗುಪ್ತಕಾಂಡ ಹೊಂದಿರುವ ಮೂಲಿಕಾ ಸಸ್ಯ. ಜುಲೈನ ಮುಂಗಾರು ಮಾರುತಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹೂವುಗಳು ಅರಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೂವು ಮತ್ತು ಕಾಯಿಗಳು ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನವರೆಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸಸ್ಯ 1ರಿಂದ 3 ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲದು.

ಎಲೆಯ ತೊಟ್ಟು ಹಸುರಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತೊಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ನಯವಾದ ಕೂದಲುಗಳು ವಿರಳವಾಗಿವೆ. ಎಲೆಗಳು 2.5 ರಿಂದ 5 ಸೆಂ.ಮೀ. ಉದ್ದವಾಗಿ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಮೊನಚು, ಕೆಳಗಿನ ಮೇಲ್ಮೈಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾದ ನಯಕೂದಲು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅಚ್ಚ ಹಸುರಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ತುಸು ಕಾಂಡ ಇಲ್ಲವೇ ಕಾಂಡರಹಿತ ಹೂವುಗಳು ಶಾಖೆಯ ತುದಿಗಳಲ್ಲಿ, 10-20 ಸೆಂ.ಮೀ. ಉದ್ದದ ನೆಟ್ಟಗಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ತೊಟ್ಟಿಲೆಗಳ ಅಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ತೆಳುವಾದ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಹೂವುಗಳು ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಹೂವುಗಳು 3.5ರಿಂದ 4 ಸೆಂ.ಮೀ. ಉದ್ದವಿರುತ್ತವೆ. ಪುಷ್ಪಪಾತ್ರೆಯೂ ಸಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು 8 ಮಿ.ಮೀ. ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಮೂರು ಗೊಪ್ಪೆಯಾಕಾರದ ಹಾಲೆಗಳು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಿತ್ತಳೆ-ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಪರಾಗ ಶಲಾಗ್ರ ನೀಳವಾಗಿ, ಪುಷ್ಪಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹೊರಚಾಚಿದ್ದು, ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿನ್ನೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಸುರಾದ ಕಾಯಿಗಳು ಗೋಳಾಕಾರದಿಂದ ಅಂಡಾಕಾರದಲ್ಲಿಿದ್ದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀಳಿದಂತೆ ತೆರೆದಿರುತ್ತವೆ. ಉಬ್ಬು ತಗ್ಗುಗಳಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಈ ಸಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಔಷಧೀಯ ಗುಣಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದು, ಆಯುರ್ವೇದ, ಯುನಾನಿ, ನಾಟ್ಯವೈದ್ಯ ಔಷಧಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಎಲೆ ಹಾಗೂ ಗುಪ್ತಕಾಂಡವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮಂಗಳೂರಿನ ಪ. ರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯರವರು 1933ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ಆಯುರ್ವೇದಸಾರ' ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಗ (ಪೂರ್ವಖಂಡ) ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಈ ಸಸ್ಯದ ಆಯುರ್ವೇದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಆಯುರ್ವೇದ ವಿದ್ವಾನ್ ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೆಚ್. ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರು ರಚಿಸಿದ 'ಹಿಂದು-ಯುನಾನಿ ಅನುಭವ ವೈದ್ಯರತ್ನ' ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಈ ಸಸ್ಯದಿಂದ ಜ್ವರಕ್ಕೆ, ವಾತರೋಗಕ್ಕೆ, ನಾತರೋಗದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರಸವ ನಂತರದ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ, ಕಣ್ಣಿನ ಸೋಂಕುಗಳು, ನೋವು ನಿವಾರಕ, ಮೂಳೆ ಸವೆತಗಳು, ಆಸ್ತಮಾ, ತೊನ್ನು, ಚರ್ಮರೋಗಗಳು, ಕೆಮ್ಮು, ಆಹಾರ ವಿಷ, ಹೊಟ್ಟೆನೋವು, ಜ್ವರ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ನಾಟಿ ವೈದ್ಯರು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿ ಗುಣಪಡಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಅರಳಿದ ಹೂವಿಗೆ ಕೆಂಗಣ್ಣು, ದೈತ್ಯ ಕೆಂಗಣ್ಣು, ತಾಳೆ ಕೆಂಗಣ್ಣು ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಮಧು ಹೀರಲು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಸ್ಯವು ಕಾನನ ಕೇಸರಿ ಸುಂದರಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಔಷಧಿಗಳ ಗಣಿಯೂ.

ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿ: feedback@sudha.co.in

